

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats i Statsvetenskap

EU:s gemensamma handelspolitik före och efter Lissabonfördraget

*En jämförande studie av EU:s normativa makt
genom den gemensamma handelspolitiken*

*Författare: Rebecca Adolfsson
Handledare: Stefan Höjelid
Termin: HT 2014
Kurskod: 2SK300*

Abstract

This study aims to examine the EU's normative power through the Common Commercial Policy (CCP) before and after the Treaty of Lisbon entered into force. The study is a comparative study and was carried out through a document study of official documents and treaties. To pursue the aim the following questions were asked: What are the differences and similarities within the EU's common trade policy before and after the introduction of the Treaty of Lisbon and does the Treaty of Lisbon increased the normative ambition of the EU?

In this study Ian Manners theory Normative Power Europe has been categorized into direct normative actions and indirect normative actions. The empirical material is based on literature, primary document, Official Journal of the European Union and EU: s webpage.

The conclusions of this study show that the Treaty of Lisbon has changed the constitutional basis for the common commercial policy in several ways. The CCP has more room after the Treaty of Lisbon to develop and take on direct normative actions. The major difference is that the CCP now endorse all the Union's objectives, principles and values which give the CCP more opportunities to set normative requirements and gain normative power.

Keywords: Normative power, European Union, CCP, Treaty of Lisbon

Innehållsförteckning

1. Introduktion	2
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Disposition	4
2. EU:s handel på den internationella arenan	4
3. Teoretisk utgångspunkt	5
3.1 Joseph S. Nye's "Soft power"	5
3.2 Ian Manners och EU:s normativa makt	6
3.3 Direkta och indirekta normativa ageranden	7
4. Metod	8
4.1 Forskningsdesign	8
4.2 Dokumentstudie	9
4.3 Material, urval och begränsningar	10
4.4 Validitet och reliabilitet	12
5. Tidigare forskning	13
5.1 EU som global aktör	13
6. Den gemensamma handelspolitiken innan Lissabonfördraget	15
6.1 En kort återblick på EU som en ekonomisk integration	15
6.2 Romfördragen och skapandet av EEG	17
6.3 Ett konkurrenskraftigt Europa i en global ekonomi	18
6.4 Fördraget om den Europeiska unionen	18
7. Införandet av Lissabonfördraget och följande förändringar	19
7.1 Future of Europe	19
7.2 Fördraget	20
7.2.1 <i>Värdegrund och övergripande mål</i>	20
7.2.2 <i>Externa åtgärder och en global aktör</i>	21
7.2.3 <i>Institutionella förändringar</i>	22
7.2.4 <i>Den gemensamma handelspolitiken</i>	23
7.3 Handel, tillväxt och världspolitik	24
8. Sammanfattning och slutsats	25
9. Referenser	28
9.1 Tryckta källor	28
9.2 Elektroniska källor	30

Förkortningar

CCP – Common Commercial Policy

EEG – Europiska Ekonomiska Gemenskapen

EG – Europeiska Gemenskapen

EKSG – Europeiska Kol- och Stål Gemenskapen

EU – Europeiska Unionen

FEUF – Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

FN – Förenta Nationerna

GUSP – Gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

WTO – Världshandelsorganisationen

1. Introduktion

Europeiska Unionens (EU) roll på den internationella ekonomiska arenan blir allt viktigare och större, även trycket på EU som en betydande internationell aktör ökar i takt med den ökande globaliseringen (Smith 2013: 2014).

EU har utvecklats från att verka för fred och säkerhet genom samarbete inom unionen till att komma att behöva agera utanför unionen. Warszawapaktens upplösning och en ökad ekonomisk utveckling i flertal länder resulterade i allt högre krav på EU som en internationell aktör (Cramér, Gustavsson & Oxelheim, 2007:10). EU:s externa mål pekar bland annat på vikten av att unionen påverkar världspolitiken och understödjer värden som demokrati, fred och mänskliga rättigheter. Unionens viktigaste instrument för att främja dessa värden är dialoger och avtal (Smith 2013: 221-223).

Idag är kärnan i EU:s externa ekonomiska relationer the Common Commercial Policy (CCP).¹ Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) kan CCP ses som ett av de viktigaste redskapen EU har i de yttre förbindelserna med tredje länder (FEUF: art. 207). Denna policy är starkt förankrad i unionen sedan Romfördraget och har under årens lopp utvecklats i takt med de fördrag som tillkommit (Smith, 2013: 215). CCP innefattar den politik som förs genom handelsförbindelser mellan EU och länder utanför EU på ett enhetligt sätt. Samtidigt innebär CCP att EU ska värna om den inre marknaden genom olika skydd, åtgärder och förordningar (Smith, 2013: 215).

Handel och utvecklingsarbete har länge varit EU:s starka utrikespolitiska instrument. EU som en samlad aktör förfogar över en betydande ekonomisk styrka. Unionen har en betydande makt genom en stark inre marknad i kombination med möjligheten för andra länder att bli en del av unionen. Denna makt tar sig form genom så kallad ”soft power” (Cramér et al., 2007: 220).²

Ian Manners är en brittisk forskare som menar att EU besitter en normativ makt som internationell aktör. En normativ makt som innebär förmågan att genom avtal och överenskommelser förmedla EU:s värden på den internationella agendan. Manners

---

¹ På svenska förstås det som *gemensam handelspolitik*.

² ”Soft power” så kallade mjuka värden är ett koncept som innebär förmågan att attrahera andra aktörer på den internationella arenan utan att använda militära och ekonomiska maktresurser.

menar fortsättningsvis att EU har en normativ bas och arbetar för att, i de externa relationerna, implementera unionen normer (Manners, 2002: 238, 239,240).

I december 2007 signerades Lissabonfördraget med mål att verka för en gemensam värdegrund inom EU.³ I fördraget kan man se en tydlig tendens mot EU:s mål att värna om medlemsstaternas medborgare samt medborgare i tredje världen. I Artikel 3 kan man läsa om att EU:s främsta mål är att ”främja freden, sina värden och folkens välfärd” (Lissabonfördraget, art. 3.1). Angående de yttre förbindelserna ska unionen ”bekräfta och främja sina värderingar och intressen samt bidra till skydd för sina medborgare” (Lissabonfördraget art. 3.5).

Enligt Manner har EU en stor normativ makt på den internationella arenan och goda förutsättningar att förmedla den. Samtidigt ser EU den gemensamma handelspolitiken som ett av unionens starkaste verktyg i externa relationer. Det är därför intressant att studera om EU använt sig av handelspolitiken som ett verktyg för att nå fram med sina normativa värden. Syftet med uppsatsen formas därigenom av balansen mellan EU:s externa handelspolitik och deras normativa makt. Studien kommer att undersöka hur EU fört sin handelspolitik före och efter Lissabonfördraget, då avtalet är en viktig milstolpe i EU:s utveckling.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur EU fört sin gemensamma handelspolitik (CCP) före och efter Lissabonfördraget med fokus på unionens normativa makt utifrån Manners sex strategier för normativt agerande. För att kunna besvara syftet ställs följande frågor:

- Vilka skillnader och likheter finns inom EU:s verktyg för att föra en normativ handelspolitik före och efter införandet av Lissabonfördraget?
- Bidrar Lissabonfördraget till en ökad normativ ambition hos EU?

---

³ Se artikel 2 i Lissabonfördraget.

1.2 Disposition

I nästkommande kapitel (*kapitel 2*) kommer EU:s roll på inom den internationella handeln att presenteras. Detta för att läsaren lättare ska förstå den normativa teoretiska diskussionen som förs. I *kapitel 3* presenteras studiens teoretiska utgångspunkter där Ian Manners normativa värdegrunder kommer diskuteras mer utförligt. I *kapitel 4* diskuteras val av metod, material, urval och begränsningar. Kapitlet diskuterar även reliabilitet och validitet. I *kapitel 5* presenteras tidigare forskning som är relevant för studien utifrån den teoretiska grunden samt handelspolitiken inom EU. *Kapitel 6* presenterar empirin och analysen hur handelspolitiken sett ut fram till införandet av Lissabonfördraget. I *kapitel 7* presenteras de förändringar som skett i och med införandet av Lissabonfördraget och även analysen. I *kapitel 8* kommer studiens resultat att jämföra EU:s handelspolitik före och efter Lissabonfördraget. Här återfinns även reflektioner och vidare diskussion kring ämnet samt förslag till framtida forskning.

2. EU:s handel på den internationella arenan

I detta kapitel görs en kortfattad presentation av EU:s roll inom den internationella handeln.

EU:s utrikespolitik kan ses som de relationer som finns mellan EU och resten av världen. Utrikespolitiken består främst av tre värden. Den gemensamma handelspolitiken, biståndspolitik och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP). EU:s gemensamma handelspolitik härrör från Romfördraget och innefattar enhetliga regler och tullar för hela unionen (Tallberg, 2010: 64-67).

På den internationella arenan har EU blivit det största förenade handelsblocket med en unison marknad. EU politiska och ekonomiska relationer har nått större delen av alla länder på jorden vilket gör EU till en stor aktör på den internationella arenan (Smith 2015: 24).

EU har även undertecknat avtal med Världshandelsorganisationen (WTO) och har därmed förbundit sig till att främja frihandel. EU har till största del en väldigt liberal agenda genom handelspolitiken och framstår som en drivande kraft i utvecklingen av

frihandeln. EU har visat sig vara en av de drivande även i Doharundan⁴ där fokus legat på att få bättre villkor för utvecklingsländer (Young, 2007: 790,793).

Handel- och biståndspolitiken företräds idag av kommissionen där EU samarbetar med FN:s olika program och organ. EU arbetar nära med värderingar FN förespråkar som mänskliga rättigheter, miljöfrågor och insatser i krisområden (Smith, 2013: 220-221). Från 2004 till 2013 har handeln mellan EU och andra länder ökat markant. Både export och import har växt, den främsta ökningen har skett i relationen mellan EU och Asien (Kommissionen 1, 2014:1).

3. Teoretisk utgångspunkt

I detta kapitel förs en mer utförligt diskussion kring studiens teoretiska utgångspunkter.

3.1 Joseph S. Nye's "Soft power"

Den amerikanska forskaren Joseph S. Nye var den förste att mynta begreppet "soft power" som nu är ett grundbegrepp inom neoliberalismen. Vad Nye menar med begreppet är att värden idag inte bara fokuserar på militära och ekonomiska maktresurser så kallad "hard power". En aktör på den internationella arenan har även förmågan att vara "attraktiv" genom kultur och värderingar (Nye, 2005: 11). Att vinna makt på internationella arenan menar Nye handlar om att vara tilltalande för andra och samtidigt ha förmågan att påverka andras beteenden och preferenser (Nye, 2005: 11). Makt genom "soft power" vinnas främst genom utrikespolitiska ageranden där aktören kan bli en förebild för andra genom att agera utifrån olika värden som demokrati och mänskliga rättigheter. Ett land kan på så sätt bibehålla resultaten de vill uppnå genom att sätta ett exempel. Ett gott exempel förs genom att uppmuntra universella värden och öppenhet på ett sådant sätt att andra länder vill följa efter (Nye, 2002: 8).

Den brittiske forskaren Ian Manners vände sig mot neoliberalismens sätt att inte se EU som en samlad och enhetlig aktör. För att förstå internationella maktrelationer måste

---

⁴ Doharundan är pågående handelsförhandlingar mellan WTO:s medlemsländer. För en kort sammanfattning besök regeringens hemsida, <http://www.regeringen.se/sb/d/8059>.

EU ses som en enhetlig aktör med en betydande utrikespolitiskt makt (Manners, 2002: 238).

Då denna studie utgår ifrån EU som en enhetlig aktör måste teorin lyftas från nationalstaterna till en enhetlig union. Manners teori om EU:s normativa makt lägger fokus på EU som en samlad aktör med en säregen makt vilket är mer applicerbart på studiens syfte.

3.2 Ian Manners och EU:s normativa makt

Manners teori om EU bygger på en normativ grund. Det innebär att EU handlar normativt i världspolitiken. Fokus ligger inte på nationalstaternas perspektiv utan EU ses som en enhetlig aktör. I Manners teori innebär den normativa makten att unionen har makt över ideologi och/eller opinion. EU har alltså enligt Manners makt att påverka och förändra normer genom de internationella relationerna (Manners, 2002: 239).

Den nu breda normativa bas EU har är något som utvecklats de senaste 50 åren genom olika avtal, villkor, policys och kriterier. Från att skapas utifrån en efterkrigstid med fokus på fred och frihet har EU kommit till att bli en unik politiskt skapnad. Att länder gick samman för gemensamma principer menar Manners har utvecklats till något större och bättre. EU:s externa politik baseras nu på mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstyre (Manners, 2002: 240).

Genom en historisk förankring identifierar Manners fem värdegrunder vilket EU bygger på. Dessa utgör även grunden till de normer unionen sprider. De fem värdegrunderna hämtas ur EU:s *acquis communautaire* och *acquis politique*⁵ och är *rättstatsprincipen*, *demokrati*, *fred*, *frihet* och *mänskliga rättigheter*. Dessa kritiker återfinns även i de så kallade Köpenhamnskriterierna från 1993 (Manners, 2002: 242-43).

Vidare visar Manners på sex olika strategier EU använder för att sprida sin värdegrund;

---

⁵ Det är franska begrepp för unionens rättsliga grunder. Unionens regelverk (*communautaire*) och mål (*politique*).

- **Contagion**, EU:s normer sprids ”omedvetet” som en influens för andra politiska aktörer som föregår med att EU är gott exempel.
- **Informational**, här påverkar EU mer strategiskt genom kommunikation.
- **Procedural**, här sprids normer genom relationer och avtal med en tredje part.
- **Transference**, normer sprids främst genom handelsavtal men även utbyte av varor eller ekonomisk stöd med tredje part.
- **Overt diffusion**, genom att EU är fysiskt närvarande i stater utanför unionen, som ambassader eller genom internationella organisationer så sprids normer vidare.
- **Cultural filter**, utmaningen för EU ligger här i att genom påverkan kunna ändra uppfattning över vad som är politiskt korrekt. Det innebär en integration i konstruktionen av kunskap och bildandet av politisk- och social identitet (Manners, 2002: 244-45).

EU:s unika sammansättning som politisk enhet menar Manners ger EU en speciell internationell identitet och har därför en normspridning som skiljer sig från andra internationella aktörer. EU är inte bara normativ i grunden utan är även beredd att agera normativt på den globala arenan. Den normativa makten för EU, är inte vad EU gör eller säger, utan vad EU är. Den normativa makten innebär för EU att ha makten över normer, idéer och vad som anses vara ”normal” värdegrund (Manners, 2002: 252).

3.3 Direkta och indirekta normativa ageranden

För att uppnå studiens syfte kommer Manners teori operationaliseras i *direkta* och *indirekta* normativa ageranden. De sex strategierna delas in i två kategorier. Detta underlättar för en kategorisering av empirin före och efter Lissabonfördraget.

Det *direkta normativa agerandet* preciseras utifrån ett medvetet handlande från EU:s sida. Det innebär ett slags aktivt ställningstagande att agera eller möjligheten att agera normativt. Det kan ske genom avtal eller kommunikation men även genom att aktivt bidra till att ändra normer genom samhällsuppbyggnad. Det direkta normativa agerandet innefattar informational, procedural, transference samt cultural filter från Manners teori.

Det *indirekta normativa agerandet* omfattar ett mer omedvetet agerande som att genom närvaro sprida normer eller vara en god förebild. Det blir ett mer indirekt handlande från EU:s sida då unionen inte aktiv väljer att agera normativt genom olika instrument. Det betyder inte att EU inte har normativa mål eller ambitioner men att de inte i avtal eller fördrag fastslagit sitt agerande. Det indirekta normativa agerandet omfattar overt diffusion och contagion, de strategier som inte berör avtal eller strategiskt handlande.

4. Metod

4.1 Forskningsdesign

Denna studie är en jämförande kvalitativ studie som är baserad på Ian Manners teori om EU som normativ makt. Normativ makt kan vara svår att mäta och kännas abstrakt men med Manners teori så anser jag att studien får en bättre utgångspunkt efter hans resonemang om hur normer sprids. Denna metod appliceras för att kunna se hur EU:s handelspolitik har förändrats i och med införandet av Lissabonfördraget. Den jämförande studien ger svar på om EU som normativ aktör inom handelspolitiken skiljer sig idag mot vad den gjorde innan införandet av Lissabonfördraget. Det är att föredra att analysera ett händelseförlopp inom ramen för en kontext över tid. Det innebär att pröva en teori istället för att välja fall efter olika kontexter. Det gör det möjligt att analysera olika tänkbara orsaksfaktorer bättre (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, & Wängerd, 2012:108).

För att kunna analysera EU:s handelspolitik över tid kommer studien att kategorisera utvalda dokument utifrån Manners sex strategier för normativ makt. Metoden gör det möjligt att indela materialet och ge studien mer relevanta slutsatser. Det är viktigt att använda sig av väl genomförda jämförelser för att få välgrundade slutsatser (Esaiasson et al., 2012: 102).

Efter att ha klarlagt de sex strategierna genom en operationalisering för analysen kommer en dokument studie i kombination med en kvalitativ textanalys av de utvalda dokumenten att göras. Enligt Esaiasson et al. (2012) kan två typer av textanalytiska metoder utskiljas – att kritiskt granska eller att systematisera. Denna studie

systematiserar; officiella uttalanden, innehållet och EU:s ställningstagande genom utvalda fördrag (Esaiasson et al., 2012: 211).

4.2 Dokumentstudie

Studien kommer att jämföra officiella uttalanden och EU-fördrag före respektive efter Lissabonfördraget i enlighet med kategoriseringen. Jag har därför valt att använda mig av dokumentstudie till den jämförande kvalitativa studien. Ett dokument är ett sådant som inte skapats i forskningssyfte utan har oftast andra motiv vid skapandet. Dokument är främst skriftliga källor och en bred definition är att de utgör olika former av informationskällor som till exempel historiska beskrivningar, tidningar, styrelseprotokoll och statistisk material (Merriam, 1994: 117-118) .

Vid denna typ av studie så är det viktigt att forskaren lägger fokus på relevansen för dokumenten. Som en del av forskningsprocessen så måste forskaren ta ställning till äktheten, kontinuiteten och om informationen kan användas på ett praktiskt sätt. När en dokumentstudie gör så måste forskaren vara medveten om att dokumentet många gånger inte är skapta för forskning och kan därför sakna ett önskvärt sammanhang för forskningsprocessen (Merriam, 1994: 119).

Merriam (1994) argumenterar för att detta tillvägagångssätt, en sorts innehållsanalys, där materialet kategoriseras. Poängen är att forskaren ska kunna utläsa och forma kategorier efter innehållet. Jag har valt att operationaliserat innehållet i dokumenten utifrån den teoretiska referensram studien har. Operationaliseringen har jag kategoriserat i direkta och indirekta normativa ageranden. En dokumentstudie är passande eftersom de främst är officiella dokument studien bygger på som inte författats för forskningssyfte.

Dokumentstudien påbörjades med en övergripande genomgång av fördrag, artiklar och dokument som resulterade i val av relevanta artiklar och stycken som berörde den gemensamma handelspolitiken. Dokumentstudien kompletterades sedan genom en kvalitativ textanalys för att kunna urskilja och analysera utvalda delar. Metoden har sina fördelar då studien är en jämförande där det är möjligt att systematisera innehållet och sedan granska det kritiskt (Esaiasson et al., 2012: 214). Att använda kvalitativ innehållsanalys på olika texter i dokumenten hjälper till att belysa de delar som är

relevant för studien. Materialet behandlats utifrån riktighet och äkthet under studiens gång.

Som tidigare nämnts systematiseras innehållet i det empiriska materialet för att lättare kunna falla under en kategori. Detta har gjorts i *direkta* och *indirekta* ageranden för att lättare få en överblick. Kategoriseringen innebär att de sex normativa strategierna delas in till två mer övergripande värden där fokus ligger på om EU valt att agera normativt mer direkt eller indirekt genom handelspolitiken som instrument. Denna kategorisering gör det även lättare att ställa det empiriska materialet mot varandra samt kunna se om EU:s direkta eller indirekta agerande ökat eller minskat i och med införandet av Lissabonfördraget.

4.3 Material, urval och begränsningar

En av utmaningarna vid denna studie var att finna relevanta vetenskapliga källor. Källkritik blir en viktig aspekt i valet av material. Enligt Esaiasson et al. (2012: 281) så är relevansen att utgå ifrån för att svara på sina frågeställningar vid sökandet av material.

Den teoretiska bakgrunden kommer främst från Ian Manners (2002) *Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?* där Manners diskuterar EU:s normativa makt. Ian Manners teori är vetenskapligt accepterad men också diskuterad och ifrågasatt inom forskningsfältet. Vid framtagningen av material till uppsatsen så fann jag flertalet studier som använder sig av Normative Power Europe-teorin, mer av det relevanta för min studie kommer att diskuteras i kapitel 5 "tidigare forskning". Manners teori baseras på värdegrunder utifrån vilka EU kan agera normativt och som gör det lämpligt att applicera som teoretisk utgångspunkt.

Kapitlet med tidigare forskning visar en sammanfattning av tidigare gjorda studier. Hänsyn bör tas till att i dessa fall när något redan är beforskat är att forskaren själv har egna åsikter och värderingar. Forskaren bör vara kritisk eftersom det inte finns en enad bild av vad som anses vara normativ makt och hur EU väljer att agera utifrån den normativa makten. Främst har söktjänsten OneSearch använts som sökmotor. De ord som främst har söks på har varit: Ian Manner, normative power Europe, EU, normativ makt, handelspolitik och CCP (samtliga svenska ord har även söks på den engelska

motsvarigheten). Undersökningens empiriska del behandlar EU:s officiella politik och materialet inhämtas från EU:s webbplatser i form av offentliga publiceranden så kallade elektroniska källor.

I studiens första empiriska del används Romfördraget, EG-fördraget samt ett meddelande från kommissionen till rådet kallat "Ett konkurrenskraftig Europa i en global ekonomi". Fördragen valdes efter en dokumentstudie där de framträdde som mest relevanta för studiens syfte. Det officiella meddelandet från kommissionen till rådet fyller en funktion för att se vart kommissionen står i frågan om den gemensamma handelspolitiken. Det finns även handelsavtal som passar studiens syfte men på grund av den begränsade tiden så valdes det bort.

Den andra empiriska delen behandlar och analyserar Lissabonfördraget. Samt ett meddelande från kommissionen till rådet kallat "Handel, tillväxt och världspolitik". Lissabonfördraget valdes då det är det senaste ändringsfördraget och är en viktig del av EU:s utveckling. Meddelandet från kommissionen valdes då det behandlar mål och principer för handelspolitiken och är jämförbart med det meddelandet skrivet före Lissabonfördraget.

Fördragen och meddelandena har sedan ställts mot varandra för att urskilja likheter och skillnader. Fördragen har ställs Artikel mot Artikel eller med en jämförbar Artikel. Meddelandena har analyserats utifrån specifika betoningar av handelspolitiken som kan ge en bild av kommissionens ställning i frågan. Meddelandena ställdes mot varandra efter att de analyserats för att ta fram grundläggande skillnader i attityden angående den gemensamma handelspolitiken mål och principer.

Samtliga ändringsfördrag och andra fördrag publiceras alltid i EU:s officiella tidning, där min främsta källa till fördragen funnits. Dokumentstudien har även tagit form efter att ha läst i EU:s officiella tidning där jag sorterat ut det mest relevanta.

EU:s officiella dokument ifrågasätts inte i denna studie. Det är viktigt att ha i åtanke vad som dokumenten ger uttryck för, det behöver inte ske i praktiken. Dokumenten ger en officiell bild av avsikterna med avtalet. Vid officiella uttalanden bör forskare ha i åtanke vilket motiv dokumenten har. Som en internationell aktör så bör EU vilja nyttja kontakten med omvärlden till sin fördel. Normativ inverkan ses ofta genom

förändringar i relation till officiella händelser eller dokument. Jag har valt att inte använda mig av vissa förändringsfördrag och fördrag i studien om dessa inte haft någon ändring i artiklarna kring den gemensamma handelspolitiken.⁶

Normativ makt påverkas av många olika saker och behöver tydlig identifieras i ett samband. För att kunna uppnå definitiva svar på en normativ fråga så skulle det behövas mer tid. För att anpassa materialet till studiens storlek och tid har den begränsats till utvalda avtal och fördrag.

4.4 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att forskaren samlar in rätt information i relation till det som är avsett att undersökas. Materialet om normativ makt är bred och studien har därför begränsats till det mest väsentliga utifrån studiens syfte och frågeställningar. Esaiasson argumenterar dock för att en god validitet inte är samma sak som en god undersökning. En undersökning måste även vara väl genomförd för att minska systematiska fel. (Esaiasson et al., 2012: 57, 63). Begreppsvaliditet är relevant då studien operationaliserat teorin i två kategorier (Esaiasson et al., 2012: 58). Min operationalisering har inte lett till någon ändring av de teoretiska utgångspunkterna utan endast samlat den i två mer generella kategorier med samma betydande innehåll. Därav har empirin begränsats till det som ansetts mest relevant, vilket även har varit en utmaning då det finns mycket officiella dokument kopplade till den gemensamma handelspolitiken.

Tillsammans med validitet så måste undersökningen ha en hög reliabilitet vilket innebär att läsaren skall kunna nå samma slutsatser som forskaren själv. Forskaren måste även arbeta för att minimera fel i studien (Esaiasson et al., 2012:63). Reliabiliteten anser jag vara viktig i studien och tillförlitligheten ökar genom användningen av tydliga och metodologiskt relevanta källor. Med validiteten och reliabiliteten i åtanke har mycket fokus lagt på inläsning av materialet, analysen och vid sökningen av materialet både på webben och vid övriga källor.

---

⁶ Se Amsterdamfördraget som fokuserade på ökade befogenheter för beslut och Nicefördrag med institutionella ändringar för ett ökat antal medlemsländer.

5. Tidigare forskning

I detta kapitel förs en diskussion kring tidigare forskning inom området för normativ makt.

5.1 EU som global aktör

Betydelsen av EU som samlad aktör på den internationella marknaden är relativt nytt fenomen i forskningen av internationella relationer. Charlotte Bretherton och John Vogel (2006) diskuterar hur forskningsområdet fick en snabb utveckling efter kalla krigets slut. EU valdes till trots sin ökade betydelse att bortses ifrån som en enhetlig internationell aktör. Anledningen, menar forskarna, är att internationella relationer och dess teorier främst hade autonoma stater som aktörer i fokus (Bretherton & Vogler, 2006: 12).

Fortsättningsvis så har den Europeiska Gemenskapens externa handlingar studerats utifrån specifika områden där samarbetet setts som begränsat. Med det menas enstaka ”höga” politiska områden som av tradition har utrikespolitisk karaktär som till exempel säkerhetspolitiken. Forskare har haft svårt att förklara EU som en enad politisk aktör utifrån de teorier som har funnits (Bretherton & Vogler, 2006: 12).

I ett tidigare arbete argumenterar Bretherton och Vogler (1999) att redan 1948 så accepterades FN:s legala status som en politisk aktör på den internationella arenan. Det gjordes utan att organisationen likställdes som en autonom stat. Bretherton och Vogler menar att samarbetet inom unionen växte under historiens gång och blev en unik sammansättning som fick en egen roll på det internationella planet. En långtgående integration som lett till ett ökat samarbete på politiska områden har gett unionen mer makt. Maastrichtavtalet, menar Bretherton och Vogler, spelade en viktig roll då mycket flyttades från enskilda staters autonoma kompetens till en gemensam överstatlig kompetens (Bretherton & Vogler, 1999: 3-5, 16). Bretherton och Vogler argumenterar även för att EU har vuxit som en enad aktör genom att union har en förmåga att attrahera andra (Bretherton & Vogler, 1999: 35, 169).

5.2 USA och Kinas normativa makt

Det har forskats kring EU som normativ makt och en samlad aktör. Den normativa makten kring aktörers makt att påverka andra genom att sätta agendan på rätt eller fel appliceras inte enbart på EU. Den normativa teorin på har prövats i flertal studier och nedan följer två studier som tittar på USA:s respektive Kinas normativa makt.

Daniel S. Hamilton har gjort en fallstudie med normativ teori: *The United States: A Normative Power?* Hamiltons studie fokuserade på USA som en normativ aktör. Resultat menar han visar på att landet använder sig av normativa taktiker. Hamilton slår ifrån sig att EU skulle vara en *unik* normativ makt. Kortfattat så beskriver Hamilton hur USA vidmakthåller normer och står upp för dem både genom att stärka och ifrågasätta de rådande normerna. Hamilton medger dock att det även finns en risk att USA trycker på normer som andra länder kanske inte vill dela och blockerar de som USA själva inte vill ta del av. Som slutsats så konstateras USA vara en stormakt som alltid kommer vara en normativ hegemoni som kontrollerar, förändrar och påverkar andra (Hamilton, 2008: 138-142).

En normativ studie på ett annat land är gjord av Brantly Womack (2008). Han har undersökt Kina som en normativ aktör på den internationella arenan. Han erkänner svårigheten då den Kinesiska utrikespolitiken skiljer sig från de västerländska. Utrikespolitiken styrs av andra normer och har ett synsätt på världen där internationella aktörer inte rankar andra utan behandlar alla lika. Denna norm, att behandla andra aktörer lika, har visat sig fungera som ett normativt rättsnöre för Kinas samarbetspartners. Womack menar att Kina använder sig av en normativ makt på den internationella arenan men på andra premisser än EU (Womack, 2008: 293-298).

5.3 EU som exportör av normer

Annika Björkdahl (2004) undersöker närmare EU som en exportör av normer. Björkdahls fokus ligger på länderna runt västra Balkan och berör EU som normativ makt i unionens närmsta omgivning (Björkdahl, 2004: 1). Björkdahl ändvänder inte Manners teori men visar på teoretiska drag som Manner även berör. Viktig förförståelse som studien bidrar med återfinns i dess slutsatser; Björkdahl menar att EU bör ses som en gemenskap för normer samt att EU fungerar som en normexportör till närliggande

länder. Ett argument hon använder för att länder lättare att anta unionens normer är att de är potentiella medlemsländer (Björkdahl, 2004: 24-25).

5.4 Sammanfattning

Tidigare forskning visar på att EU inte är unikt i att använda sig av en normativ makt på den internationella arenan. EU har ett övertag i att exportera normerna genom att erbjuda potentiellt medlemskap i unionen som andra länderna inte kan erbjuda. Att just se på handelspolitiken genom den normativa aspekten är inte lika utvecklat. Den främsta normativa forskningen som gjorts behandlar EU:s bistånds-, utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s handel behandlas i högsta grad genom den ekonomiska utvecklingen och genom effekten av frihandel.

6. Den gemensamma handelspolitiken innan

Lissabonfördraget

I detta kapitel sker en genomgång och analys av EU:s generella hållning till den gemensamma handelspolitiken innan Lissabonfördraget.

6.1 En kort återblick på EU som en ekonomisk integration

Efter både första och andra världskriget stod Europa inför en stor ekonomisk utmaning. Även om en ökat europeisk integration redan under denna tid var önskvärd så hamnade det största fokuset på att bygga upp enskilda staters ekonomier snarare än att integrera den europeiska ekonomin. Kalla krigets utveckling avstannade även arbetet med en europeisk integration ännu mer (Dinan, 2004: 25). Kol- och stålgemenskapen (EKSG), Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) och den monetära unionen har alla varit steg mot att konsolidera ett ekonomiskt och politiskt splittrat Europa. Marshallplanen blev en viktig faktor som sammanförde USA och Västeuropa i den ekonomiska återuppbyggnaden av Europa. USA ansåg att en ekonomisk union skulle gynna Europa då varje enskilt land, små till yta och befolkning, inte skulle klara av det var för sig (Dinan, 2004: 25, 26).

Återuppbyggnaden av Europa i kalla krigets skugga fokuserar på en fredlig integration för att kunna ha en enad front mot yttre hot. Winston Churchill som under andra

världskriget var den brittiska statsministern lade fram så tidigt som 1946 tanken om ett federalt Europa likt USA. 1949 så grundades Europarådet ett råd utan större framgång som finns kvar än idag med främsta syfte som ett diskussionsforum. Eftersom Europarådet saknade ekonomisk makt och inte hade någon större politiskt tyngd så ökade konflikten mellan Storbritannien och Frankrike. Frankrike som redan såg sig som fiende till Tyskland började även känna en intressekonflikt med Storbritannien (Dinan, 2004: 25-28).

Jean Monnet var en fransman vilken kom att kallas för en av unionens initiativtagare. Monnet uppmärksammande spänningarna utvecklade idén att förvalta kol- och stålproduktionen genom en övernationell organisation för att undvika konflikter i framtiden. Den franska utrikesministern förvaltade idén och presenterade den i Schaumandeklarationen. 1952 så skrevs Parisavtalet och först då så grundades Kol- och stålgemenskapen i praktiken (Dinan, 2004: 30, 37). Efter några år utvidgades samarbetet inom EEG till grund för att skapa en tullunion (Urwin, 2013: 19). 1958 trädde Romfördragen i kraft. Frankrike lämnade dock temporärt EEG som en protest mot förslag hur jordbrukspolitiken skulle finansieras. Krisen kom att kallas den tomma stolens kris och fick sin lösning ett år senare genom Luxemburgkompromissen. Medlemsstaterna nu fattar enhälliga beslut istället för kvalificerad majoritet som fördragen stadgade. Ett år senare skrev medlemsländerna på Fusionsfördraget som förenade EEG med de andra samarbetena Euratom (Atomenergigemenskapen) samt KSG och Europeiska gemenskapen (EG) grundades (Urwin, 2013: 18-20).

I och med införandet av Maastrichtfördraget 1993 skapades den Europeiska unionen och regler kring den gemensamma valutan euro tillkom. Amsterdamfördraget och följande förändringsfördrag visar på hur EU uppmärksammat utvidgningsprocessen. Det har visat sig vara en lång väg för att nå en politisk och ekonomisk union (Phinnemore, 2013: 33,39).

Vad som var den egentliga orsaken till EU:s ekonomiska integration är forskarsvärldens teoretiker inte ense om. En integrationsteori förespråkar ökad välfärd som en stark motivation till att samarbeta ekonomiskt. En annan menar att politiken och ekonomin går hand i hand genom att sporra varandra till att integreras (Balassa, 2003: 183,185). Vad som egentligen låg bakom den ekonomiska integration vi ser idag är inte upp till

denna uppsats att diskutera. Viktigt att veta är att det ekonomiska samarbetet mellan de europeiska länderna är långtgående för att förstå varför och hur EU kan ses som en enad ekonomisk aktör på den handelspolitiska arenan.

6.2 Romfördragen och skapandet av EEG

Den gemensamma handelspolitiken CCP etablerades i Romfördragen (1957) och baserades på Artikel 113. Det implementerades först till fullo i slutet av 1960-talet (Smith, 2013: 215). EKSG innebar för gemenskapens medlemmar att för första gången ge en del av sin bestämmanderätt till gagn för en union mellan länderna. Med en oro för att gå miste om fortsatt gemenskap börjades det tidigt förhandlas om ytterligare integrationsmöjligheter (Egan, 2013: 255). Dessa förhandlingar ledde till undertecknandet av Romfördraget år 1957 och genom det första fördraget skapades Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) samt Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom). EEG:s mål var att etablera en gemensam marknad, gemensam politik och en tullunion. Den gemensamma marknaden grundar sig på de fyra friheterna: fri rörelse för varor, tjänster, personer och kapital.

Artikel 113.1i Romfördraget menar att den gemensamma handelspolitiken ska baseras på enhetliga principer. Principerna skall vara enhetliga när unionen ingår handels- och tullavtal och antar liberaliseringsåtgärder. Kommissionen lägger fram förslag till rådet om funktionen av den gemensamma handelspolitiken (art. 113.2). Rådet agerar sedan utifrån befogenheter beslutade genom kvalificerad majoritet (art. 113.4).

Romfördragen och skapandet av EEG kan sägas vara startskottet för EU:s normativa handel. Under den här perioden så låg fokus mest på att skapa en inre marknad. Då denna marknad fortfarande var uppbyggnad finns det inte här några påtaliga direkta värden som EU har som samlad aktör. Artikel 113 åberopar dock gemensamma principer inom handelspolitiska ageranden. Dessa gemensamma principer pekar mer mot ett agerande som en förstärkning av en union snarare än ett verktyg för normativ makt.

I ingressen till fördraget går det att läsa om hur parterna i avtalet uppmanas att stärka och bevara fred och frihet. I samma del så ska parterna uppmana övriga Europa att ansluta sig om de eftersträvar samma ideal. Den normativa makten är här begränsad och

pekar mer mot potentiella medlemsländer. Utifrån teorin finns här en indirekt normativ makt då EU kan tänkas indirekt mer ställa normativa krav genom kravet för medlemskap.

6.3 Ett konkurrenskraftigt Europa i en global ekonomi

I ett meddelande från kommission till rådet kallat "Ett konkurrenskraftigt Europa i en global ekonomi" 2006 så beskrivs det hur EU ska verka för en mer öppen global handelsmarknad och samtidigt behålla sin konkurrenskraft. Kommissionen betonar att handelspolitiken ska bidra till att uppnå mål som ställs för EU yttre förbindelser (Europeiska gemenskapens kommission, 2006).

Fortsatt betonas även här en enhetlig politik utåt och kommissionen lägger fram åtgärder som bör vidtas för att möta den ökade globaliseringen. Kommissionen trycker mycket på ett öppnande av marknaden och att bromsa protektionism. Samtidigt menar kommissionen att en förutsättning för att EU ska lyckas klara av för och motgångar i en öppnare ekonomi så är värderingarna viktiga. Kommissionen menar även att unionens värden bör marknadsföras i världen för att minska de negativa effekterna (Europeiska gemenskapens kommission, 2006).

Den externa dimensionen menar kommissionen ska följa ramen inom WTO och trycker på vikten av Dohaförhandlingarna. Frihandelsavtalen bör ses som en drivande del i att gynna EU:s handelsintresse där avtalen bör bli mindre begränsade och omfatta fler områden (Europeiska gemenskapens kommission, 2006).

Det finns en klarare ambition att använda frihandelsavtal som ett direkt agerande för att påverka andra länder. Fokuset är stort på frihandel och att minska handelshinder. Kommissionen verkar för att samtidigt använda sig av de ökade samarbetena till att sprida sina värden.

6.4 Fördraget om den Europeiska unionen

Före Lissabonfördragets trädde i kraft så reglerades den gemensamma handelspolitiken genom fördraget om den Europeiska unionen Artikel 131-134.

Artikel 133.1 beskriver hur handelspolitiska beslut ska baseras på enhetliga principer likt författat i Romfördraget. Kommissionen förelägger även här förslag till rådet om funktionen av den gemensamma handelspolitiken. Rådet agerar sedan utifrån befogenheter beslutade genom kvalificerad majoritet. Rådet och kommissionen är här gemensamt ansvariga för att förhandlingar om de är aktuella sker i samvariation med den inre marknadsens mål. (art. 133.2, 133.3). Artikel 133 hänvisar till Artikel 300 i fördraget. Där betonas det att i avtal relaterat till 133.3 ska Europaparlamentet höras och avge yttrande inom bestämd tid enligt rådets tycke. Följs inte tidsramen får rådet fatta beslutet (art. 300.3).

I EU-fördraget fokuserar den gemensamma handelspolitiken på medlemsstaternas bidragande till harmonisering av världshandeln genom att upprätta en tullunion (art. 131).

7. Införandet av Lissabonfördraget och följande förändringar

Nedan följer en mer detaljerad genomgång samt en analys av förändringar i och med införandet av Lissabonfördraget.

7.1 Future of Europe

Det har varit en lång resa från diskussion till undertecknande av Lissabonfördraget. Diskussionen började redan år 2001 under perioden mellan Nicefördraget och Laeken deklARATIONEN. Debatten som kom att kallas ”Future of Europe” startades 7 mars 2001 (Craig, 2013: 1, 2).

Lissabonfördraget blev ett svar på ett ökat medlemsantal och behov av reformering. Institutionerna behövde anpassas både verksamheten och sina villkor med allt fler medlemsstater. Alla medlemsländer samlades 2007 till en regeringskonferens efter ett nedröstat konstitutionsfördrag. Beslutet togs att överge idén om en gemensam konstitution och istället framställa ett nytt fördrag med utarbetade förändringar (Church & Phinnemore, 2013: 48, 55).

Lissabonfördraget, likt andra ändringsfördrag ersätter inte grundfördraget. Ett ändringsfördrag innebär att det görs förändringar och tillägg på olika punkter. FEUF ersatte de dåvarande EG-fördraget. I Lissabonfördraget är det även klargjort hur befogenheterna skall tillfalla på de olika verksamhetsområdena. Det finns tre typer av befogenhet, exklusiv, samordnande eller delade (Church & Phinnemore, 2013: 48-49). En exklusiv befogenhet är den gemensamma handelspolitiken. Det innebär att den gemensamma handelspolitiken är enbart EU:s kompetens att förhandla och lagstifta i. Det finns även delad befogenhet mellan medlemsländer och EU där medlemsländerna endast kan agera om EU väljer att inte utöva sin befogenhet. EU har även befogenheter att stödja eller komplettera åtgärder som är medlemsländernas områden men då kan inte EU anta bindande rättsakter (Smith, 2013: 215).

7.2 Fördraget

7.2.1 *Värdegrund och övergripande mål*

Lissabonfördraget har en betydande ambition att skapa en samlad värdegrund för hela unionen (art. 2). Det är ingen nyhet i sig att värdena återfinns sedan innan i olika associationsavtal, utvidgningsstrategier och fördrag som tidigare återgetts i studien. I Lissabonfördraget Artikel 7 går det att läsa att dessa värden får en fastare förankring. Medlemsländer kan krävas pausa sitt medlemskap om de inte uppfyllt ett avtals mål tillfredställande om denna artikel kan åberopas. I artikel 49 visar värdena sig som ett krav för medlemskap i EU för de länder som söker. Vidare så blir värdegrunden allt tydligare i unionens mål som lyder att ”främja freden, sina värden och folkens välfärd” (art. 3.1) och i sina yttre förbindelser ”bekräfta och främja sina värderingar och intressen samt bidra till skydd för sina medborgare” (art. 3.5)

I Lissabonfördraget urskiljs en ambition att agera utifrån sina värden för att uppnå sina mål. På det externa planet ska man ”bekräfta och främja” de intressen och värderingar som unionen har. Det innebär att det finns en koppling mellan EU medborgarnas välfärd och EU:s externa ageranden. Denna koppling fanns inte på samma sätt innan i de tidigare fördragen och kan för det tolkas som en ny utsträckning av EU:s externa agerande. Att det finns en tydlig uttalad värdegrund preciserar mer unionen som en normativ aktör och tillsammans med klara mål kan unionen föra normativa ambitioner.

Lissabonfördraget kan därför ses som ett steg framåt för unionen som en direkt agerande normativ aktör.

7.2.2 Externa åtgärder och en global aktör

Unionen får efter Lissabonfördraget förfogande över policyområden som tidigare tillhört gemenskapspelaren. De tre olika spelarna från Maastrichtfördraget som delade in unionen i utrikes- och säkerhetspolitik, gemenskapspelaren samt polis och rättsväsende är borttagna. Det är en del i led att konsolidera policyområdena i unionen (Phinnemore, 2013: 32-33)

Fördraget innebär att unionen blir en juridisk person och kan därigenom ingå avtal som är bindande med tredje länder och internationella organisationer (art. 216.1, 216.2) Lissabonfördraget breddar unionens externa handlingsutrymme. De yttre åtgärderna och unionens utrikespolitiska ageranden ska baseras på en värdegrund både när unionen interagerar med tredje länder och internationella organisationer (art. 21.1).

Nya skrivningar om de ”yttre åtgärderna” visar på att området bör breddas från tidigare utrikes- och säkerhetspolitik. I fördragets föresats (art. 21.1) så återfinns en koppling mellan unionens värdegrund och de externa åtgärderna. I Artikel 21.3 beskrivs unionen att, i sin utformning av externa relationer där unionen har exklusiv eller delad kompetens, respektera värdegrunderna.

I och med Lissabonfördraget har EU skapat nya förutsättningar för hur unionen kan agera på den internationella arenan. Dels genom att unionen är en juridisk person som kan binda avtal med en tredje part och dels att det finns en nu uttalad värdegrund som ger EU en samlad normativ ambition. Dessa nya artiklar om externa åtgärder är viktiga att ha i åtanke då de visar på en strävan mot samstämmighet i de yttre relationerna. Lissabonfördraget stärker därför EU som en samlad aktör på den internationella arenan vilket teoretiskt anses som önskvärt. Ska EU agera som en stark normativ makt bör principer för unionens externa agerande vara väl fastslagna så unionen blir en enhetligt normativ makt. När EU väljer att bredda de externa åtgärderna så skapas det även möjligheter att agera som en normativ makt inom handelspolitiken som efter Lissabonfördraget även ska följa de uttalade värdegrunderna.

7.2.3 Institutionella förändringar

En viktig förändring i och med Lissabonfördraget är de institutionella förändringarna. För att kunna applicera de mer omfattade förändringar så innefattar fördraget förändringar inom befogenheterna. Det är även viktigt att titta på de institutionella förändringarna för att se om EU:s ”inre” värden på något sätt förstärkts inom det externa arbetet. Nedan följer en kort redogörelse av de viktigaste institutionella förändringar eller likheterna för den gemensamma handelspolitiken i och med införande av Lissabonfördraget.

Europeiska rådet (eller enbart rådet) har utifrån artikel 22.1 ansvaret att fastställa unionens mål och intressen utifrån de principer och mål som återfinns i artikel 21. Lissabonfördraget släpper in Europeiska rådet i EU:s institutionella struktur (art. 13.1). Det kan ses som en viktig aspekt eftersom rådet ses som en nationell aktör men nu får en formell plats i strukturen. Lissabonfördraget upprättar även en vald ordförande på två och ett halvt år (art. 15.5) istället för det tidigare roterande nationella ordförandeskapet. Den gemensamma handelspolitiken kan ses vinna på förändringen genom att rådet effektiveras och ordföranden på större allvar kan verka för större samstämmighet i skapandet av målen med andra institutioner.

Den höga representanten får en ökad kompetens och det upprättas en avdelning just för externa åtgärder. En starkare roll för höga representanten innebär ett krafttag och ett kraftfullare ”ansiktet utåt” för unionen. Vice ordförande för kommissionen blir dock beroende av kommissionens agerande. Det innebär att det kan uppstå en konflikt över den inre politiken och de externa målen. Men det är samtidigt den höga representantens ansvar att tillsammans med kommissionen att framlägga förslag (Craig, 2013: 110-112). *Kommissionens* ansvar att finna en samstämmighet mellan EU:s inre värden och mål och de externa åtgärderna finns kvar. Ansvaret är oförändrat i Lissabonfördraget (art. 17.1) även kommissionens exklusiva rätt att lägga fram lagförslag inom unionens allmänna politik (art.17.2).⁷

Europaparlamentet har fått en ökad makt efter införande det av Lissabonfördraget. Den gemensamma handelspolitikens regleringar beslutas nu av rådet och europaparlamentet. Det innebär att parlamentet tar del av ett område de tidigare inte hade någon makt i

---

⁷ Unionens allmänna politik kallades innan Lissabonfördraget för gemenskapspolitiken.

(Craig, 2013: 390). Artikel 207.2 klargör att parlamentet har en delad funktion i att besluta om lagstiftning och implementeringar av handelspolitiska medel. Enligt Artikel 207.3 underparagraf 2 har även parlamentet rätt till att bli informerad angående pågående internationella handelspolitiska avtal. Kommissionen ska informera kommitténs ansvariga för handel (tidigare kallat kommitté 133) och nu även parlamentet om utvecklingar i förhandlingarna. Artikel 207.3 refererar till de generella reglerna om att sluta avtal i Artikel 218 i FEUF. Det innebär att parlamentet måste konsulteras innan kommissionen sluter ett avtal (art. 218.6 underparagraf 2.b). Det enda undantaget är den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken vilket innebär att den gemensamma handelspolitiken inte ska uteslutas från konsultation. Tidigare i EU-fördraget var handelspolitiken ett av de områden som uteslöts från konsultation. Enligt Artikel 300.3 i EU-fördraget så skall Europaparlamentet höras och lämna ett yttrande inom en förbestämd tidsram men inte konsulteras. Enligt Artikel 188 andra stycket i FEUF så tillämpas det ordinarie lagstiftningsförfarandet vilket innebär att den gemensamma handelspolitikens genomförande kräver parlamentets godkännande.

7.2.4 Den gemensamma handelspolitiken

Efter Lissabonfördraget ingår den gemensamma handelspolitiken i Artiklarna 206 och 207 i FEUF. Den gemensamma handelspolitiken svarar efter Lissabonfördraget till två principer. Artikel 206 som är baserad på tidigare artikel 131.1 i EEG-fördraget samt artikel 21i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). Refererat i artikel 205 i FEUF framgår det att den gemensamma handelspolitiken ska följa unionens generella principer funna i avdelning v, kapitel 1: *allmänna bestämmelser om unionens yttre åtgärder* (art. 21-22) i fördraget om Europeiska unionen. Det framkommer dock inte någon rangordning vilket ger slutsatsen att samtliga principer faller lika för den gemensamma handelspolitiken. Den största förändringen ses därför vara att den gemensamma handelspolitiken nu måste följa EU:s externa principer och mål (art. 207.1). Det innebär inte bara tron på liberalisering utan även respekten för mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och skyddande av miljön (Craig, 2013: 390). Målen i Artikel 206 FEUF kan igenkännas med de som finns i WTO och kopplingen till WTO är återigen stor.⁸ De specifika målen för den gemensamma handelspolitiken har inte ändrats markant i och med införandet av Lissabonfördraget förutom en liberalisering av utländska direktinvesteringar (art. 206).

---

⁸ Jämför ingressen till både GATT från 1947 och Marrakeshdeklarationen

Tidigare fördrag refererade till medlemsstaterna som aktörer. I artikel 206 i FEUF blir unionen ett subjekt som ger unionen en roll som en enhetligt internationell aktör. Liberaliseringen av handeln blir även mer bindande än tidigare Artikel 131.1 i EG-fördraget, istället för syfta till att bidra ('*Member States aim to contribute...*') använder FEUF nu ordet att medlemsstater skall (*shall*) bidra vilket ger mer direkta mål.

Den gemensamma handelspolitiken får större möjligheter för normativt makt genom att FEUF ökar den gemensamma handelspolitikens mål och principer genom artikel 205. Det innebär att den gemensamma handelspolitiken måste genomföras i enlighet med de generella målen och principerna.⁹ Artikel 205 och 207.1 i FEUF sätter därmed ett krav som inte funnits innan att den gemensamma handelspolitiken inte bara kan fokusera på att minska tullar utan även måste bidra till de gemensamma målen. Det skiljer Lissabonfördraget och handelspolitiken från tidigare fördrag.

I artikel 3.1.e i FEUF står det att unionen ska ha exklusiv kompetens i den gemensamma handelspolitiken. I artikel 2.1 beskrivs exklusiv kompetens genom att enbart Unionen kan ingå bindande avtal och lagstifta på området. I artikel 207.4 står det att rådet ska besluta om förhandlingar och internationella avtal genom kvalificerad majoritet vilket står fast som innan.

7.3 Handel, tillväxt och världspolitik

Kommissionen sammanställde år 2010 ett dokument där Europa 2020-strategin uppmärksammandes. Kommissionen förespråkar en ny handelspolitik med nya institutionella ramar som ska ge EU mer inflytande inom handelspolitiken på den internationella arenan.

I dokumentet beskrivs målet med EU:s handels- och utrikespolitiska vara att väga upp dess inflytande i samma tyngd som unionens ekonomiska betydelse. Handelspolitiken kan bidra till ett större inflytande. Handelspolitiken styrs av utrikespolitiken och vice versa men handelspolitiken, med sin egen logik har ett annat perspektiv att erbjuda den övriga utrikespolitiken som utrikes- och säkerhetspolitiken. Handelspolitiken ses som ett verktyg för att nå större inflytande internationellt och det som sker på EU:s inre

---

⁹ De generella målen och principerna återfinns i artikel 21 i EU-fördraget

marknad bör även stödja EU:s intressen i tredjeländer (Europeiska kommissionen, 2010: 4-5). Kommissionen talar i meddelandet om en framåtblick för handelspolitiken där fokus för EU bör ligga på att slutföra pågående förhandlingar om frihandelsavtal. Frihandelsavtalen inom ramen för Medelhavsprocessen ger länder en möjlighet att delta när de uppfyllt kraven. Kommissionen tar det som ett exempel och menar att det blir en drivkraft för länderna att förändras (Europeiska kommissionen, 2010: 10).

Det är tydligt att kommissionen verkar för att den yttre marknaden skall fokusera mer på de inre värdena. Den tidigare rapporten från kommissionen till rådet visar inte på lika direkta ageranden. Tankesättet kring frihandelsavtalen visar även på att sätta krav innan avtalet är skrivet snarare än att vänta ut en förbättring. Normativa värden är mer tydliga och Lissabonfördraget blir tydligt när kommissionen talar om mål och värdegrunder inom handelspolitiken som en viktig del av den framtida utvecklingen. Meddelandet är likt det tidigare från 2006 utifrån liberaliseringen och den ökade frihandeln. Kommissionen talar tydligare om att med rätt verktyg kunna använda sig av handelspolitiken som ett utrikespolitiskt instrument.

8. Sammanfattning och slutsats

I detta kapitel avslutas uppsatsen med en reflekterande diskussion samt en slutsats. Jag rekommenderar även en fortsättning för framtida forskning.

Sammanfattningsvis har EU:s normativa makt genom handelspolitik förändrats efter Lissabonfördraget. Efter Lissabonfördraget har den gemensamma handelspolitikens utrymme för medvetet normativt agerande ökat. Unionen kan efter Lissabonfördraget dra nytta av den gemensamma handelspolitiken i större utsträckning än innan som ett instrument för normativ makt.

Vilka skillnader och likheter finns inom EU:s gemensamma handelspolitik före och efter införandet av Lissabonfördraget? Studien har visat att det finns både skillnader och likheter inom den gemensamma handelspolitikens normativa strategier före och efter Lissabonfördraget. Många av de skillnaderna grundar sig i områdets mål och principer fastslagna i undersökta fördrag. Likheterna återfinns i betydelsen av handelspolitiken för unionen och de specifika målen för handelspolitiken är i stort sätt desamma.

Enligt kategoriseringen i metodkapitlet så finns det mer direkta och mer indirekta tidpunkter. Vid tiden för Romfördraget var den normativa ambitionen främst riktad mot potentiella medlemsländer och mer indirekt. Den normativa ambitionen sig form främst genom avtal som banade väg för frihandelsavtal samt ekonomisk utveckling i länderna närmast unionen. EU:s starkaste normativa instrument vid denna tid är de indirekta då normer sprids mer som en influens genom att föregå med gott exempel för de värderingar unionen förespråkar.

I och med införandet av Lissabonfördraget blir den normativa makten tydligare, dels genom förändringar i fördragen och dels genom kommissionens mål med handelspolitiken. Tendensen mot ett mer direkt normativt agerande började även under processen när Lissabonfördraget diskuterades och förhandlades. I kommissionens meddelande från år 2006 visas en vilja för att nå ut normativt med handelspolitiken. Det är tydligare i meddelandet från år 2010.

Studien har visat att Lissabonfördraget har ändrat den konstitutionella grunden för den gemensamma handelspolitiken på flera sätt. Unionen har fått mer exklusiv makt på områden som täcker fler områden inom handelspolitiken och det har funnits fokus på att överföra inre värden till de yttre relationerna. Detta steg är viktigt för att EU ska kunna ses som en stark normativ aktör. Den starkare uttalade värdegrunden som EU har i och med Lissabonfördraget inringar EU som en normativ aktör. Samlade mer detaljerade mål ger unionen en normativ ambition som både utgår från universella värden som mänskliga rättigheter och ekonomiska, miljö och andra policyrelaterade mål.

I fördragen framkommer det inte några krav på en normativ makt inom handeln. Det är snarare en allmän normativ ambition för samtliga yttre relationer. Lissabonfördraget stärker ändå betydelsen av den normativa ambitionen för hela unionen. Inom handelspolitiken ställs det ett klart krav efter Lissabonfördraget på att handelspolitiken måste följa målen som delas av de yttre relationerna. Den gemensamma handelspolitiken blir här allt mer samstämmig med de principer och mål Unionen har och kan därför ses som ett mer direkt verktyg för normativt agerande.

Bidrar Lissabonfördraget till en ökad normativ ambition hos EU? Mitt svar på den frågan är ja. Efter Lissabonfördraget finns den en tydligare normativ ambition.

Lissabonfördraget underlättar ett direkt normativt agerande, alltså medvetna strategier för normativ makt. Det innebär att unionen strategiskt kan använda den gemensamma handelspolitiken som ett instrument för normativ makt.

Slutsatsen blir att den gemensamma handelspolitiken har större utrymme efter Lissabonfördraget att utveckla och ta sig an ett direkt normativt agerande då den måste ställa sig bakom hela unionens mål, principer och värdegrunder. När handelspolitiken måste stå bakom unionens mål och principer i förhandlingar har de även mer utrymme att ställa normativa krav och därmed vinna normativ makt.

För framtida forskning vore det intressant att mer ingående analysera handelspolitiska avtal och se om det finns något tydlig förändring efter Lissabonfördraget. Eftersom det finns vissa klara förändringar för den gemensamma handelspolitiken efter införandet av Lissabonfördraget skulle det vara intressant om det gett några ringar på vattnet.

9. Referenser

9.1 Tryckta källor

Balassa, B (2003) *The Theory of Economic Integration: An Introduction* i Nelsen, B. & Stubb, A. *The European Union – Reading on the Theory and Practice of European Integration* 3:de uppl. (ss. 179-191) New York: Palgrave Mcmillan.

Björkdahl, A. (2004) ” Normative influence in world politics - Towards a theoretical framework of norm export and import.” Paper prepared for the ECPR Joint Sessions, University of Uppsala, April 13-18 2004, Workshop No. 7: “*New Roles for the European Union in International Politics*”.

Bretherton, C. & Vogler J. (1999) *The European Union as a Global Actor*, Routledge, New York.

Bretherton, C. & Vogler, J. (2006) *The European Union as Global Actor* 2a uppl. New York: Routledge .

Church & Phinnemore (2013) *From the Constitutional Treaty to the Treaty of Lisbon and Beyond* i Cini, M. & Pérez-Solórzano Borrágán, N. *European Union Politics* 4:de uppl. (ss. 41-56). Oxford: Oxford University Press.

Craig, P. (2013) *The Lisbon Treaty – Law, Politics, and Treaty Reform* Oxford: Oxford University Press

Cramér, P.,Gustavsson, S. & Oxelheim, L. (2007) *EU som aktör i världen* Stockholm: Santérus.

Dinan, D. (2004) *Europe Recast – A History of European Union* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Egan, M. (2013) *The Single Market* i Cini, M. & Pérez-Solórzano Borrágán, N. *European Union Politics* 4:de uppl. (ss. 254-267). Oxford: Oxford University Press.

Esaiasson, P., Gilljam, M. (red.), Oscarsson, H., Wängerud, L. (2012) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik AB.

Hamilton, D. S. (2008) "The United States: A normative power?" I Tocci, N. (red) *Who is a Normative Foreign Policy actor?* (ss. 76-155) Bryssel: Centre for European Policy Studies.

Manners, I. (2002) Normative Power Europe: A Contradiction in Terms? *Journal of Common Market Studies*, Vol. 40, No. 2 (ss. 235–58).

Merriam, Sharan B. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Nye, Joseph S. (2002) *The Paradox of American power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*. Oxford University Press, Oxford.

Nye, Joseph S. (2005) On the Rise and Fall of American Soft Power, *New Perspectives Quarterly*, Vol. 22, No. 3, Juni 2005 (ss. 75-77).

Phinnemore D. (2013) The European Union: Establishment and Development Relations i Cini, M. & Pérez-Solórzano Borragán, N. *European Union Politics* 4:de uppl. (ss. 26-40). Oxford: Oxford University Press.

Smith, M. (2013) EU External Relations i Cini, M. & Pérez-Solórzano Borragán, N. *European Union Politics* 4:de uppl. (ss. 213-225). Oxford: Oxford University Press.

Tallberg, Jonas. (2010). *EU:s politiska system*. 4:de uppl. Lund: Studentlitteratur.

Urwin, D.W. (2013) The European Community: From 1945 to 1985 i Cini, M. & Pérez-Solórzano Borragán, N. *European Union Politics* 4:de uppl. (ss. 12-25). Oxford: Oxford University Press.

Womack, B. (2008) "China as a Normative Foreign Policy Actor" i Tocci, N. (red) *Who is a Normative Foreign Policy actor?* (ss. 265-299) Bryssel: Centre for European Policy Studies.

Young, Alasdair (2007): "Trade politics ain't what it used to be: The European Union in the Doha Round" *Journal of Common Market Studies*. Vol. 45, No. 4 (ss. 789-811).

9.2 Elektroniska källor

EU-fördraget <http://www.lissabonfordraget.se/fordraget/eu-fordraget.php>
<http://www.lissabonfordraget.se/fordraget/funktionsfordraget.php>
2015-01-05.

Europeiska gemenskapens kommission (2006) *Ett konkurrenskraftigt Europa i världen*. Meddelande från kommission till rådet, europaparlamentet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén. Bryssel.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52006DC0567&from=SV>
2014-12-08.

Europeiska gemenskapens kommission (2010) *Handel, tillväxt och världspolitik*. Europeiska kommissionen, Bryssel.
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146976.pdf
2015-01-06.

FEUF (2006) Consolidated versions of the treaty of the European union and of the treaty establishing the European community, *Journal of the European Union*, C321, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/ce32120061229en00010331.pdf>
2015-01-02.

Kommissionen 1 (2014) *European Union in the World*. Directorate General for Trade.
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122532.pdf
2014-12-15.

Lissabonfördraget (2007) Information and Notices, *Official Journal of the European Union*, C306, vol. 50, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EN>
2015-01-05.

Romfördraget *Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, EEG-fördraget*

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_sv.htm
2015-01-05.